

ARTIKEL

Vrijeschool is Actueel Onderwijs,

Filosofe Martha Nussbaum heeft het in de Volkskrant van 27 augustus II. over het belang van onderwijs voor de democratie:

'Engeland en Verenigde Staten, ook bij monde van Obama, pleiten voor onderwijs dat een bijdrage kan leveren voor de economie. Dat betekent het stillertjes, als een sluipende kanker, verdwijnen van onderwijs dat *niet voor de winst* is: Kunst, literatuur, talen, muziek, filosofie, geschiedenis, studie van religies en culturen; kortom de *liberal arts*.' De vrije kunsten (red). 'Essentieel voor de vorming van elke volwassene tot mondig staatsburger,' aldus Nussbaum.

Zeker, het dreigt allemaal langzaam maar zeker te worden weggestreept en wegbezuinigd. Van oudsher vakken uit de Grieks/Romeinse gymnasia. Bovendien, vlak dat niet uit, met een oud Oriëntaalse ondertoon. Ook hier in ons land vindt het met sluipende schreden plaats. Zeker waar ook deze hedendaagse regering bezig is met het opstuwen van kenniseconomie en verregaande greep en controle op het onderwijs.

Kijk maar naar het grote snijden in Beeldende Kunst, Orkesten, Ballet en Toneel. In tijde van dreigende malaise gaat de angst overheersen en wordt de greep van het economische op het geestesleven beklemmender. Op de ontwikkeling van het empathische, kunstzinnige, creatieve en muzikale in de mens wordt kleinzielig, symptomatisch bezuinigd. Er wordt beknipt op wat je het eigenlijk het hardst nodig hebt als het je minder gaat: Creatief *denken*, Empathisch *voelen* en je Kunstzinnigheid *willen* en kunnen uiten. Ideeën die nodig zijn om juist uit dat dal te komen, inspiratie om nieuwe wegen in te slaan als antwoord op de depressie.

Laten nu die Liberal arts tot de basis behoren van het unieke en breed uitwaaiend palet van het leerplan van de vrijescholen en wel tot en met de 12^e klas van het voortgezet onderwijs: Grammatica, logica, welsprekendheid, rekenen, geometrie, muziek en sterrenkunde; naast alle andere talen, natuur en wiskundevakken. Dat laten we ons toch niet afnemen?

En wat zegt vandaag de dag onze minister van Onderwijs, Maria van Bijsterveld: 'Ik wil alles uit het kind halen.'

Pardon? Toch dan alleen maar dat wat in je markteconomische kraampje past. Met een mager vakkenpakketje gedomineerd door Engels, taal, rekenen/wiskunde en economie. Met andere woorden: in plaats van stimulerend en enthousiasmerend onderwijs krijg je een complete toets- en afrekencultuur met inperkingen van keuzes: controleerbaar, economisch trechteronderwijs. Het onderwijs krijgt de bezuinigingen al jaren als zogenaamde kwaliteitsverbetering door de strot geduwd. Kijk bv. maar naar de zogenaamde 'zorguitbreiding' van enkele jaren terug. En er zou dit en er kon dat..... Maar het breidde zich enkel uit in het wetenschappelijk uiteenrafelen van diverse soorten ADHD'ers en PDD'ers met allemaal een verschillende aanpak. En uiteindelijk gingen de rugzakjes weer op de schop en gaat zowat het hele speciale onderwijs eraan. Tel uit je winst voor je speciale, unieke kind.

Minister, blijf met uw economisch bestuurlijke tengeltjes van ons (vrijeschool-) onderwijs af, zou ik willen zeggen. Want wat zijn dan de opbrengsten van uw soort onderwijs op de gemiddelde scholen? Van helaas, nog alleen horen zeggen is er een Amerikaans onderzoek dat aangeeft dat aldaar de resultaten ervan gewoon tegenvallen. Leerlingen kennen en kunnen relatief nog net zoveel dan voordat er sprake was van al dat verplichte toetsen. Wat echter wel erg veranderde was de mate van betrokkenheid en stress bij leerlingen en leraren.

Het enthousiasme was gewoon verder gedaald terwijl de stress bij beide groepen schrikbarend was gestegen. Ook is bekend dat het gebruik van prozac en anti-depressiva daarbij evenredig

stijgt en de zorgen stapelen zich alleen maar op. Men komt daar schoorvoetend op de stappen richting het intellectueel onderwijs met winstoogmerk terug.

Ook vanuit Nederland komen steeds meer zulke geluiden. Er zijn al inspecteurs die toegeven dat het opstellen van gedetailleerde handelingsplannen voor individuele leerlingen onevenredig meer arbeidstijd vraagt dan dat het oplevert.

Ja, dat voorspelden veel weldenkende veldwerkers van te voren ook. Want al die tijd dat je toetsen zit voor te bereiden en formulieren in zit te vullen, kun je beter besteden aan het enthousiasmeren en concreet helpen van je leerlingen. Een beetje onderwijzer(es) kent en volgt z'n kinderen, weet al gauw wat er aan de hand is en wat er gedaan moet worden.

En wat zegt Mirjam Sent, hoogleraar economie een week later in diezelfde krant?

'Economisten hebben jaren onderschat hoezeer de wereldeconomie gestuurd wordt door emotie.' EMOTIE, beste mensen. Het financiële welzijn van de mensen op aarde wordt door zoiets als *het voelen* gestuurd. Dat is volgens hen toch ongrijpbaar. Daar zijn die lui helemaal niet in geschoold of opgeleid. Juist wat die heren en een enkele dame parten speelt bij het leiden van wereldbelangen blijkt te worden geleid door angst, drift en verdere onderbuikgevoelens zoals behoudzucht en egoïsme. En wij maar denken dat het enkel gebrek aan visie is of de drang naar de volgende bonus. Nu blijkt het emotie te zijn.

Menselijk, toch? Maar om je in die sector kwetsbaar op te stellen en dat ruiterlijk toe te geven, is het uiteraard nog vele stappen te ver. Dan zou je als ongeloofwaardig gezien kunnen worden. Toch komt de aap uit de mouw en dat is vergelijkbaar met wat het onderwijsveld mee heeft gemaakt en telkens opnieuw meemaakt. Men laat het economische prevaleren en probeert vandaar het geestesleven te sturen. Onderwijs geven is geen economische zaak, het heeft enkel een economisch kader of budget. Als het economisch leven zich wil bemoeien met de inhoud dan loopt het mis. Zo is het al decennia aan de gang.

Zo zal er toch eens toegegeven moeten worden dat door het laten verdwijnen van de technische vakscholen veel specifieke vakkennis en vaklui verdwenen zijn. Zodat er talloze moeilijk lerende kinderen pas laat en met enorm veel intellectuele ballast een vak kunnen leren.

Zo zal er ook erkend moeten worden dat door de afvalrace van verplichte toetsingen en een te vroege keuze in vakkenpakketten kinderen lange tijd erg eenzijdig onderwijs ontvangen, wat hen later zeer beperkt.

Geef ook eens toe dat er kleuters bestaan die willen spelen en kleuterjuffen die echt geen moeilijke sommen hoeven te beheersen om hen op te voeden tot de schoolrijpheid.

Zo zal er ook met het verdwijnen van het speciaal onderwijs een gigantisch gat ontstaan in kennis en daadkracht voor die vele kinderen die met diverse problemen in het regulier onderwijs moeten instromen.

Allemaal gevolgen van bezuiniging, verkocht als zogenaamde onderwijsvernieuwing. Zonder een gegrond mensbeeld visieloos bedacht en bekostigd door bundels sigaren uit eigen doos. Op het platform van ministeriële besluitvorming past de emotie echter niet, laat staan mensontwikkeland denken. Daar zegeviert, helaas, het economische principe en de controle gevoed door angst.

Vrijeschool is actueel onderwijs. Naast de vakken van het denken en willen oefenen we het voelen, de emotie, de empathie. We zijn al vanuit de vorige eeuw bezig met onderwijs met een visie en *niet voor de winst*, maar voor de ontwikkeling van kinderen naar vrije mensen. Mensen die als zelfstandige wezens kunnen denken, voelen en willen voor het welbevinden van zichzelf en hun medemensen in een samenleving die zij zelf mee kunnen ontwikkelen. We zijn ook niet van plan daarmee op te houden. We moeten wel meebuigen met de wind, maar denken er niet aan te knakken. Vrijheid van onderwijs is gelukkig nog altijd in de Grondwet verankerd. Wel moeten we veel moed vergaren om in deze toets- en afrekencultuur de blik helder te houden. We willen elke

dag de kinderen goed blijven zien en enthousiast maken voor het leven dat zoveel te bieden heeft met het bovenstaande doel voor ogen.

Dit jaar is het 150 jaar geleden dat de grondlegger van de antroposofie, waaruit de vrijeschool is voortgekomen, geboren werd: Rudolf Steiner.

Pieter Tak